

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Sectio II. Collectione Isidori, Capitularium & Hadriani cum Decreto Gratiani
collatæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

thenſi. Mirum eſt MARTINUM abſtinuiſſe à Conciliis *Eliberitano, Ilerdenſi, Gerundienſi, Valentinenſi, Toletano* &c. aliſque Conciliis Hiſpanicis, Collectioni ſuz anterioribus.

Gratianus hanc Collectionem creberrimè laudat, modò ſub nomine *Concilii MARTINI Pape*; modò ſub Titulo *Concilii MARTINI Braccarenſis*; modò ſub ſimplici nomine *MARTINI Braccarenſis*; aliquandò ſub Titulo *MARTINI in Capitulis Græcorum Synodorum*. Hanc varietatem comprobavimus, luſtrandò inſcriptiones Textuum ex hac Collectione deſumptorum, qui continuà ſerie laudantur in *Indice Conciliorum à Gratiano laudatorum*. Quemadmodum Collectio Canonum Conciliorum Eccleſiæ Africane dicta fuit *Concilium Africanum*, ſic quoque *Concilium* nuncupatur Collectio à *MARTINO Braccarenſi* facta. *MARTINUS* vocatur *Papa*, quoniam erat *Episcopus*, omnibuſque *Episcopis* commune tunc erat *Pape* cognomen. Fortè etiam hi *Canones* adſcripti ſunt *S. Pontifici MARTINO I.* qui *Concilium* adverſus *Monotheliſtas* celebravit, putatumque fuit, hos in illo *Concilio* *Canones* fuiſſe confectos. Laudandi modus aptior iſ eſt, qui *Can. 9. DIST. LV.* præſignitur, *MARTINUS Braccarenſis in Capitulis Synodorum Græcorum*. Hæc Collectio jam ab *IVONE* laudata fuerat, ſub nomine *MARTINI Pape*.

Quoniam *MARTINUS Braccarenſis* in fronte Canonum, quorum novam verſionem edebat, non indicaverat, è quibus Conciliis deſumpti eſſent, *Gratianus* eos ſapè laudat, velut *Canones* diverſos à *Canonibus* *Conciliorum*, ad quæ pertinent, & conſequenter eos præponit, vel ſubjicit *Canonibus* eorundem *Conciliorum*, nempe *Nicæni Neocaſarienſis, Ancyranſi, Antiochenſi, Laodiceni, Gangrenſis*, aliarum-ve *Synodorum Orientalium*, quas etiam laudat juxta *DIONYSII Exigui*, vel *ISIDORI Mercatoris* verſiones. Facile dignoſcitur ope laudati *Indicis*, ubinam *Gratianus* incuriam hanc admiferit. Autor ille eſt primus Canonum *Compiler*, qui eos ætatis Nationiſque ſuz *Disciplinæ* accommodaverit. Duplex cauſa eum ad ſuſcipiendam verſionem hanc induxit, ut in *Prefatione* ſua teſtatur. Prior eſt quoddam verſio, quam habebat, & quæ in *Gallaciâ* (hodiè *Lufitaniâ*) circumferebatur, obſcura erat ob difficultates perſpicuæ & accuratæ verſionis confectioni obſtantes. Secunda eſt, quod manca & mutilata erat, ſive ob ignorantiam, ſive ob negligentiam *Amanuenſium*. Hæc ratio cadere etiam poteſt in *Canones* eodem vitio propter *Amanuenſium* incuriam laborantes. Præſtantior ejus Editio ea eſt, quæ eſt in *Appendice Tomi I. Bibliothecæ Juris veteris à JUSTELLO* publicata. DOUJAT ei adjecit *Canones*, ex quibus *MARTINUS* id, quod habet, deſumpſit, *Græcos* juxta verſionem *Fionyſianam*, cæteros nativo ſermone, eiſdemque verbis, quibus concepta ſunt in *Conciliis* *Latinis*, variis *Lectionibus* in margine collocat. Ideò *LABBEUS Conc. Tom. V. p. 902.* illuc remittit, referens tantum *Canones* abſque eorum fontibus, cum notâ *GARCIE*, qui *Can. 4. DIST. XVIII.* in exemplum proponit *Canonum Græcorum* quamdam à *MARTINO* paſſorum mutilationem. *Canon* hic deſumptus eſt ex *Can. 20. Concilii Antiochenſi*, qui duo *Concilia* quotannis celebrari jubet, eorumque tempus definit. *Martinus* ſeſecat, id quod ad *Definitionem* hanc pertinet.

ANTONIUS AUGUSTINUS tres *Dialogos* ſcripſit de *Mendis* *GRATIANI* circa laudationes *Collectionis* *MARTINI Braccarenſis*, nempe *x. xi. & xii. Lib. 1.* Alia præterea exempla obiter obſervat aliarum mutilationum ab illo Autore factarum, loquens de *1. mendo*, quod eſt laudaviſſe ex *Concilio* *MARTINI Pape*, obſervat *DEMOCHAREM* in margine horum *Textuum* monuiſſe, eos eſſe *MARTINI Braccarenſis*. *Exempla* dabant *Can. 7. DIST. LXIV. Can. 2. DIST. LXV.* Quod dicit deinde in *Can. 9. DIST. LV.* ſuppeditat exemplum additionis à *Martino* *Canonibus* à ſe tranſlatis inſertæ; nam *Canon* *Concilii Nicæni*, qui ab *Ordinum*

receptorum exercitio, & à *Promotione* ad *Ordines*, excludit eos, qui ſe ipſos ſecuerunt, hanc expoſitionem adjuſcit, non per *Disciplinam Religionis & abſtinentiæ*, ſed per *abſiſſionem plasmati*, non per *Disciplinam à Deo corporis*, exiſtimans poſſe à ſe *carnales concupiſcentias amputari*. Plures alii conſecutiè reperiuntur eod. *Dialogo X.* Ibidem etiam videtur exemplum mutationis, ad accommodandum *Disciplinæ Sæculi ſui* *Canonem*, factæ. Deſumptum illud eſt è *Can. 1. DIST. XXVII.* ubi *MARTINUS Canonem 10. Ancyranum* vertens, qui permittit ordinari *Diaconum* eum, qui uxorem ſe ducturum eſſe proteſtatur, eum ita interpolat, ut talis *Clerici* *Ordinationem* prohibeat. Facile foret alia exempla ſubnectere ſimilia tribus, quæ relata ſunt eaque à *Gratiano* accire; ſed hæc ſufficiunt, ut pateat *Collectionem Martini Braccarenſis* in *Decretum* ingreſſam fuiſſe, cum mutationibus, quas in *Græcos* *Canones* in ea contentos inſeruit. Idem Autor aliquid etiam immutavit in *Canonibus* *Latinis*, quos reſulit, ſive quoad verba, ſive quoad ſenſum. Exemplum habemus in *Cap. 27.* ubi formam *Canonis 1. Concilii Toletani 11.* inſeruit, ſcribitque *Cilicio* pro *Concilio*. Hic apud *Gratianum* reſertur *Can. 68. DIST. L.* prout eſt in *Concilio Toletano*, niſi quod etiam ſcribitur *Cilicio* pro *Concilio*. Duo alia ſunt exempla, in quibus *Gratianus* mutationes à *MARTINO* factas erga *Canones 14. & 15.* ejuſdem *Concilii* ſecutus non eſt. Apud *Martinum* hi ſunt *30. & 31.* apud *GRATIANUM Canon 26. & 27. CAUS. XXVII. QUEST. I.* contra, ſunt quidam *Canones* *Latinis*, quos *Gratianus* à *MARTINO Braccarenſi* deſumpſit, iuſdemque verbis reſtulit, non curans, utrum aliter in *Concilio Toletano 1. Can. 3.* ſe haberent: Vid. *Can. 17. 18. DIST. XXXIV. & Conc. Tom. II. pag. 1224.* Atque ex eo certius noſcitur, quàm ex inſcriptione, ex quoniam fonte *Gratianus* hauſerit. *Canonis* enim verba inſcriptionis ſidem comprobant, quæ aliàs falſa eſſet. Mentio nulla fit in *Corpore* *Juris* *Collectionum* *FERRANDI, CRESCONII, REGINONIS; BURCHARDI, IVONIS,* quamvis *Gratianus* plures *Canones* à *Burchardo*, atque *Ivone* hauſiſſe videatur; ſecus eſt de *Collectione* *ISIDORI*, de *Collectione* *Capitularium*, de *Collectione* *ADRIANI* ad *Ingliranum* *Metenſem* *Episcopum* directâ, quæ ſæpius nominatim laudantur.

SECTIO II.

Collectiones ISIDORI, Capitularium & HADRIANI cum DECRETO GRATIANI collata.

Quoad *Collectionem* *ISIDORI*, dicendum eſt; *GRATIANUM* eam laudare quoties *Isidorum* laudat, circa *Canones* *Apoſtolorum* aut *Conciliorum*. Quod enim ex eo tunc laudat, deſumptum eſt ex *Collectionibus* ab *ISIDORO* *Hiſpalenſi* *Compiler*, aliſve ſub nomine *Isidori Mercatoris*, aut *Pectatoris* editis. Ex his ultimis *Collectionibus* deſumpta eſt ferè integra *DISTINCTIO XVI.* Quod enim in eâ laudatur ſub nomine *Isidori*, reperitur in *Collectione* ejus, qui *Pſeudo-Isidorus* idè vocitatur, quia falſarius eſt, qui germani *Isidori* nomen ſumpſit, eiſque ſuam *raſſodiam* adſcripſit. Generaliter ab iis, qui verè eruditione florent, agnita eſt ſuppoſitio, idèque inutile eſſet ejus probationes hic congerere, eò magis, quod plures ex illis id jam *victicibus* *rationationibus* præſtiterint. Itaque, circa hoc *Argumentum*, ſufficet nobis proponere *Regulam*, quæ videtur certa: ſcilicet, pro ſpuris habenda ſunt *Acta* omnia ibi relata, ſi in nullo vetuſtiore Autore reperiuntur, quàm iſ Autor, qui *Oſtavo* *Sæculo* ſcripſiſſe creditur. Hæc *Collectio* typis mandata fuit an. 1520. Hæc Editio laudatur ab *ANTONIO AUGUSTINO* de *antiquis* *Collectionibus* *Canonum. Cap. XVIII.* ubi aſtruit *Catalogum* *Actorum*, quæ continet. *BOTTIUS* *Epo* de *Jure* *Sacro* *Cap. 6.* ſimilem dat *Catalogum*, ſed multo ampliorem. *Antonius* *AUGUSTINUS* *Collec-*

Collectionem MARTINI *Baccarenfis* commemorat velut partem Collectionis ISIDORI. Quod in hac novi continetur, constat ex Compilatione *Decretalium* omnium Prædecessorum SYLVESTRI, cum *Decretis* eorundem Pontificum, & ex Collectione Conciliorum Callicorum, atque Hispanicorum, quæ Septem prioribus Sæculis habita sunt: item ex *Donatione* CONTANTINI, cum *Decretis* Pontificum posteriorum iis, quorum Decreta *Dionysius* compilavit. Ex hac Collectione *Gratianus* desumpsit ea, quæ laudat è spuris Decretalibus, posito quòd ejus verba consentanea sint verbis in eà compilatione expressis (secus ex *Collectio*ribus *Isidoro* posterioribus hausit, qui illas Epistolas interpolaverunt;) item posito quòd hæc consentanea excerpta neque à BURCHARDO, neque ab IVONE, aliove Collectore, quem *Gratianus* describere potuerit, compilata fuerint.

Alia plurima circa eandem Collectionem dicenda essent, sed ea ab ejus Collatione cum Decreto, cæterisque Collectionibus Corporis Juris hic instituta, sunt aliena. Adjiciemus, eam esse primum fontem Textuum XIV. à spuris Decretalibus desumptorum, qui leguntur in Collectione *Gregoriana*: monebimusque, 1. BALUSIUM in suâ *Præfatione* in REGINONEM, meminisse Codicis MS. Ecclesiæ *Urgellenfis*, quòd alias non continet *Epistolas*, quam Successorum DAMASI: multa esse Concilia, Decreta Pontificum, aliæque Acta relata in illâ Collectione, quæ in nullâ aliâ anteriore visuntur, undè sequitur Collectores posteriores ex illâ sumpsisse id, quod ex iis Actis referunt.

Plures quam XV. apud *Gratianum* sunt *Canones* è Collectione *Capitularium Regum* desumpti, qui laudantur, modò sub nomine *Capitularium CAROLI MAGNI*, modò sub hoc Titulo, è *Libris Capitularium*, atque è singulis septem *Libris* desumpti sunt. ANTONIUS AUGUSTINUS duos *Dialogos* in hos *Canones* scripsit X. & XI. *Libri II.* in quibus exponit originem verbi *Capitularia*, eamque à verbo, *Capitulum* derivat. De septem *Librorum* Collectori- bus loquitur ANSEGISO Abbate, & BENEDICTO Diacono, observatque discrimen harum duarum Collectionum.

Hæc omnia fusius exponuntur à BALUSIO in *Præfatione* Editionis horum *Capitularium* ab eo publicata. Inter *Notas* hujus Autoris in hoc opus, una est valde congrua, nempe, *Gratianum* longius à pravo exemplo BURCHARDI recedentem, qui affectavit abstinere à laudandis illis nominatim, excerpta indè expressa aliis tribuendo, *Gratianum*, inquam, ea nominatim laudare, etiam in Argumentis maxime spiritualibus vid. pag. 1148. *Tom. II. sub finem*, ubi remittit ad suas *Notas* in *Gratianum* atque in *Reginonem*.

Ad percipiendam æquitatem hujus criminationis in BURCHARDUM, quam multoties in operibus suis BALUSIUS repetit, discutendum esset, an *Capitularium* loca, quæ aliis attribuit, sint ex iis, quæ in Conciliis reperiuntur, undè partim eruta sunt *Capitularia* juxta Notam ANTONII AUGUSTINI loco laudato: si enim eodem modo se habeant in Conciliis atque in *Capitularibus*, BURCHARDO ipsa laudare licuit sub nomine eorum Conciliorum: si non existant in Conciliis, nullusque alius ante ipsum, ea Conciliis iisdem adscripserit, fontem, à quo illa deprompsit, dissimulare sine perversitate non potuit. Hæc obiter dicta sint. Talis facti discussio nostri non est instituti. Redeamus ad ANT. AUGUSTINUM: is de Canonibus omnibus non loquitur, quos *Gratianus* è *Capitularibus* desumpsit, quos si quis noscere cupiat, id facile consequetur ope *Tertii Indicis* DECRETI, qui cum cæteris ad calcem Corporis Juris situs est, ubi illi fideliter laudantur, ut ex discussione seriâ comprobavimus. Unius tamen meminit ANT. AUGUSTINUS, qui ab hoc *Indice* abest; scilicet *Can. 16. CAUS. XXII. QUÆST. V.* Hunc *Gratianus* CORNELIO Pontifici tribuit juxta exemplum *Burchardi* & IVONIS. Error à pravâ intentione *Burchardi* attributâ nasci potuit, quem incautè Ivo secutus est.

Tom. I.

set. Quamvis in *Capitularia* plura è spuris Decretalibus capita irrepperint; ut patet ex *Capitulis* ad *Ingilramum* missis, quæ ab iis Decretalibus eruta sunt, & majore sui parte in *Capitularibus* inserta; nullum tamen eorum est inter ea, quæ *Gratianus* retulit.

Quoad Collectionem HADRIANI I. ad *Ingilramum* Metensem Episcopum missam, sciti necessarium est, hanc valde discrepare ab ea, quam Romæ AN. DCCCLXXIII. *Carolo Magno* dedit, & quæ nihil aliud est, quam Epitome Canonum Apostolorum & Conciliorum Orientalium à DIONYSIO *Exiguo* converforum; item Canonum Concilii *Sardicensis*, & Conciliorum *Africanorum*, quos *Dionysius* Collectioni suæ adjecit. Prior enim pro *Ingilramo* condita fuit, ipsique missa: Canones in ea integri referuntur, aliundèque desumuntur, quam Canones *Secundæ* Collectionis. Nam pleraque sunt excerpta spuriarum Decretalium, ut patet ex *Notis* ANT. AUGUSTINI. AN. DCCCLXXV. edita est, & latius non extenditur, quam circa tuitionem Episcoporum aliorumve Ecclesiasticorum oppressorum: Ea cum illis *Notis* refertur *CONC. Tom. VI. p. 1828*. Altera etiam refertur p. 1800. *Notæ* laudatæ Textus indicant, quos *Gratianus* indè desumpsit, nec non spurias Decretales, aut pseudo-Concilia, undè deprompti sunt. Duo ejus rei sunt exempla *Notæ 1.* Idem Textus similiter indicantur in *Indice 1.* supra laudato, in verbo *Adrianus VIII. A Capitulis* desumpti fuere, distinguunturque his verbis, in *Capitulis*, ab aliis textibus ejusdem Pontificis, qui ab aliis ejus Scriptis, *Epistolis* scilicet, & *Decretis* desumpti sunt.

SECTIO III.

Observationes in Collectionem REGINONIS, collatam cum DECRETO.

Nescimus, utrum *Gratianus* REGINONIS Collectionem cognoverit; multò magis ignoramus, an eà usus fuerit. Novimus duntaxat *Canones* ab eo Autore laudatos, in quorum margine *Gratianum* laudat BALUSIUS, diverso modo apud *Gratianum*, quam apud REGINONEM concipi. Tres sunt in LIBRO I. *Primus* est *Can. II.* desumptus è Concilio *Braccarenfi*, qui prohibet Episcopo plus quam duos solidos (*aureos*) à Parochiâ, quam visitat, accipere. *Gratianus* eum refert *Can. I. CAUS. X. QUÆST. XXXI.* cum *paragrapho*, qui non existit apud REGINONEM, quo interdicitur Episcopo dominatio in Clerum. *Secundus* est infra *Can. 243.* prohibetque, duos Parochos in eadem Parochiâ constitui, hanc conferendo mulieri, quæ duos viros eodem tempore habere nequit. Hic apud *Gratianum* est *Can. 39. CAUS. VII. QUÆST. I.* fusilque & aliis verbis concipitur; quamvis CALLIXTO I. tribuatur, sicut apud REGINONEM. *Tertius* est *Can. 443.* qui versatur circa scrutinium antè consecrationem Episcopi faciendum. Amplior est apud *Gratianum* Canon: vid. *Dist. XXIII.* Is utriusque Concilio *Carthaginensi IV.* tribuitur.

Duo *Canones* ejusdem generis in LIBRO II. reperiuntur. *Prior* est *Can. 107. S. HYERONIMO* attributus, in eo quinque Matrimonii legitimi species distinguuntur; quinto loco ponitur illud, quòd vir aut uxor, qui prius Matrimonium consummaverunt, cum aliâ personâ contrahunt, postquam alteruter ex aliis Conjugis consensu, Monasterium ingressus est. Posterioris hujus Matrimonii nullitatem notat REGINO. *Canon* hic apud *Gratianum* in duas partes dividitur; prior est *Can. 8. CAUS. XXXVI. QUÆST. II.* in quo de tribus prioribus Matrimonii legitimi speciebus solùm agitur. Pars altera est *Can. 17. CAUS. XXVII. QUÆST. II.* qui quartam Matrimonii legitimi speciem commemorat; omisâ quintâ quæ *Gratiano* visa est illegitima. Hi duo *Canones*, quos *Gratianus* tantùm à se invicem removit, quamvis alius alterius sit pars, sensusque Secundi pendeat à Primo, consecutivè referuntur ab IVONE, *Part. 8. Can. 40. & 41.*

Alter LIBRI II. Canon, ad cujus marginem *Gratianus* à BALUSIO notatur, est *Can. 268.* Hunc Laico REGINO accommodat, juxta argumentum hujus *Libri II.* In eo